

ДИНАМІЧНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОПОВІДІ

У статті розглядаються динамічні процеси, що характерні для сучасного релігійно-го мовлення. Виявлено, що сучасній українській проповіді як одному з найбільш демократичних й експресивних жанрів релігійної комунікації притаманні ті ж зміни, що й українській мові загалом, що значною мірою зумовлене активним уцерковленням української мови, зміни поглядів на статус священних мов. У проповідях уживаються семантичні й словотвірні неологізми, актуалізовані мовні одиниці, що фіксуються новітніми лексикографічними джерелами; спостерігається як пасивізація радянських ідеологем, надання їм негативної конотації, так й активізація й зняття ідеологічних нашарувань з лексем, що пов'язані з тими історичними особами чи подіями, що в радянському минулому оцінювалися негативно. Динаміка мови релігійного, як і світського, дискурсу виявляється у використанні сленгових і розмовних елементів, а також термінів різних галузей науки, ужитих у складі метафор.

Ключові слова: динамічні процеси; актуалізація; деактуалізація; релігійний дискурс; релігійна комунікація.

Лінгвістичні дослідження останніх десятиліть у фокус своєї уваги все частіше беруть ті тексти, що в радянський період розглядалися вкрай рідко або ж узагалі не вивчалися. Зрозуміло, що саме з ідеологічних міркувань мова релігійних текстів, а саме проповідей, спеціально не студіювалася. Ця лакуна активно заповнюється нині науковими розвідками різного масштабу: від статей до дисертаційних і монографічних праць (Г. Агєєва, Н. Бабич, В. Борита, К. Бобирьова, О. Зелінська, І. Павлова, М. Смирнова, В. Яригіна та ін.).

Але попри активізацію мовознавців у цьому напрямку залишається низка складних й актуальних питань, одним з яких, як видається, є з'ясування місця динамічних явищ, властивих українській мові загалом, в українському релігійному дискурсі, що традиційно вважається одним з найбільш консервативних, позначеним традиційністю й певною застиглістю. Отже, метою цієї розвідки є окреслення динамічних явищ, що виявляються в одному з жанрів релігійного дискурсу – проповіді.

Історія розвитку сучасної проповіді тісно пов'язана з розвитком ораторського мистецтва в Україні, що своїм корінням сягає античності. Засади античного риторичного мистецтва були покладені в основу ранньовізантійських християнських проповідей отців Церкви. Оформившись на XVII ст. як специфічний жанр церковно-релігійного красномовства завдяки творчості митрополита Іларіона, І. Галятовського, А. Радивиловського та ін., проповідь зберігає вироблені в зазначений період риси й по сьогодні [9].

Однак у сучасний період, коли в суспільстві відчувається амбівалентне сприйняття релігії й віри, а священнику часто буває непросто донести Слово Боже до вірян, мова релігійної комунікації не може не зазнавати певної модернізації, адже, як будь-який живий організм, вона перебуває під впливом тих процесів і явищ, що властиві мові загалом. Щоправда, ступінь цього впливу не однаковий і пов'язаний із жанром комунікації. Відповідно, найменша мовна динаміка традиційно виявляється в літургійних текстах, що в багатьох церквах і досі виголошуються церковнослов'янською мовою. Однак і тут виявляється стійка тенденція до уцерковлення української мови як один з виявів демократизації суспільства загалом й релігійної спільноти зокрема, що виявляється, зокрема, у перегляді позиції стосовно статусу священних мов.

Досліджуючи історію уцерковлення української мови, у 1992 році В. Німчук зазначав: «*Священними (святими)* в давнину іменувалися мови, якими складалися молитви, мови культових обрядів, відправ. Нині вживаються терміни *сакральна, культова мова, мова культу*. Проте їм не відводять жодного місця навіть великі словники лінгвістичної термінології» [6, с. 28]. Як показує аналіз сучасних словників лінгвістичної термінології, фіксації цього терміна уникають і новітні видання. Однак термін *конфесійна (культова) мова* включено до «Словаря социолінгвістических терминов», де подано таку дефініцію: «*Конфесійна (культова мова, ритуальна мова)* – мова, використовувана у сфері релігійного (культового) спілкування. Роль культової мови можуть виконувати як мертві, так і живі мови. Інколи релігійна сфера виявляється

єдиною сферою функціонування мови, у деяких випадках мова паралельно з культовою застосовується і в інших сферах. Наприклад, старослов'янська (церковнослов'янська) – культова мова православної церкви; латина – мертва культова мова західного християнства й середньовічної науки, а також використовується у сфері медицини. Класична арабська – жива мова ісламу в мусульманських країнах, але одночасно виконує в арабомовних країнах різноманітні функції писемної літературної мови» [10, с. 97].

На нашу думку, поняття *священних (сакральних, культових)* мов охоплює не лише ті мови, яким уперше було озвучене Слово Боже, а й ті, що згодом стали застосовуватися в проведенні богослужб, якими було перекладене Святе Письмо. Зокрема, Г. Казаков зазначає: «Як правило, сакральними (культовими, ритуальними, пророцькими, профетичними, ієратичними) стають мови, якими від початку було викладене й поширювалося якимсь віровченням, були записані священні тексти і які потім увійшли в богослужбову практику відповідної релігії» [1, с. 139]. Учений зауважує, що «сакральні мови зазвичай є більш давньою формою (предком) існуючої етнічної мови (наприклад, латинська, давньогрецька, давньоєврейська) або питомою мовою підкореного народу, що перейшов в інших сферах спілкування на мову завойовників (наприклад, коптську). Нерідко сакральна мова також служить підвищено-літературним регістром спорідненої національної мови (церковнослов'янська й латинська до XVIII ст., класична арабська)» [1, с. 140]; основними рисами цих мов, на думку вченого, є, поперше, архаїчність (вони зберігають сліди більш давніх історичних пластів), по-друге, штучність, пов'язана з ретельною кодифікацією священних текстів і великою кількістю кальок.

Визначення в християнстві як священних (сакральних) грецької, латинської й давньоєврейської мов пов'язане з тим, що, згідно з євангельською оповіддю, саме ними за наказом Понтія Пилата був здійснений напис на хресті над розп'ятим Спасителем «Це – Цар юдейський» (Лк. 23:38). Одним з перших таке розуміння священних мов обґрунтував і розвинув у християнстві відомий святий Західної Церкви єпископ Ісидор Севільський (560–636 рр.). Поступово в середньовічній свідомості формується концепт «священної» богослужбової мови, згодом теза про три священні мови стала своєрідною ідеологією, із якою святым рівноапостольним Кирилові й Мефодієві довелося вести тривалу й запеклу боротьбу. Теорію про три священні мови згодом стали називати «тримовною ерессю», а її adeptів – «пилатниками» [5, с. 124].

Помісні собори засудили тримовну ересь. Так, в ухвалі Франкфуртського собору Франкської Церкви (794 рік) зазначалося: «Нехай ніхто не вірить, ніби Бога можна хвалити трьома мовами, бо ж усіма мовами можна молитися Богові, і людина буде вислухана, якщо просить вона справедливо». У IX ст. Аахенський (802 рік) та Майнцький (813 рік) собори зобов'язували священників проповідувати рідною для їхньої пастви мовою [5, с. 125].

Як зазначають сучасні й священники, і мовознавці, саме функціонування живих народних мов у всіх виявах

релігійної комунікації якраз і відповідає Святому Письму. Як відомо, в Біблії сказано про зішестя Святого Духа на апостолів у день П'ятдесятниці, коли вони набули здатності говорити до народів рідними їм мовами: *«І з'явилися їм поділені язики, мов огонь, і осів на кожному з них. Усі вони сповнилися Святим Духом і почали говорити іншими мовами, як Дух давав їм промовляти.<...>І як зчинився той шум, зійшлась велика юрба і хвилювалася, як вони говорили його мовою. Здивовані й остовпілі, вони казали: «Хіба не галілеяни всі оці, що розмовляють? Як же воно, що кожний з нас чує нашу рідну мову: парф'яни, мідяни, еламїї, і мешканці Месопотамії, Юдеї і Каппадокії, Понту й Азії, Фригії і Памфілії, Єгипту й околиць Лівії, що біля Кирени, римляни, що тут перебувають, юдеї і прозеліти, критяни й араби – ми їх чуємо, як вони нашими мовами проголошують діла Божі!»* (Святе Письмо, Діяння: 2: 1-11). У Святому Письмі через Послання апостола Павла до коринтян наголошується на необхідності говорити до пастви рідною мовою, адже *«коли мовою не подасте зрозумілого слова, як пізнати, що кажете? Ви говоритимете на вітер! Як багато, наприклад, різних мов є на світі, і жадна з них не без значення! І коли я не знатиму значення слів, то я буду чужинцем промовцеві, і промовець чужинцем мені*. (Святе Письмо, 1-ше коринтянам). Таким чином, не паства повинна була сприйняти мову апостолів, а самі апостоли вивчали народні мови, оскільки «апостоли Божим чудом навчилися говорити різними мовами народів світу, чим і заклали основи його християнізації» [12, с. 354]. У багатьох культурах статусу сакральної часто набувають й народні мови, що ними здійснювалася місіонерська проповідницька діяльність. Г. Казаков з посиланням на Н. Остлера, зазначає: «Народна мова, яку місіонери використовували для проповіді, починає із часом сприйматися як невід'ємна частина духовного вчення (тобто мова як виразник священних ідей за асоціацією переймає їх сакральний статус)» [1, с. 140].

Щоправда, поступово в християнстві статус священної (сакральної) стала набувати церковнослов'янська мова, панування якої значною мірою «зумовлено генетичною близькістю церковнослов'янської та народних мов. Це сформувало у свідомості суспільства сприйняття цієї мови як етнічно «своєї» і почасті як різновид стилу тієї самої мови. Посилював це сприйняття чинник постійно збурюваного протиставлення православ'я і католицизму як церковнослов'янської мови та латини» [12, с. 366]. У зв'язку з прагненням пришвидшити й полегшити процес християнізації спершу Рим, а згодом і Константинополь як виняток дозволили слов'янам говорити з Богом рідною, зрозумілою мовою. Відтак старослов'янська мова разом із християнським віровченням поширилася спершу серед частини західних слов'ян, а згодом – серед північних і східних. Таким чином, у середньовіччі на теренах України й Росії священними мовами стали вважатися грецька, латинська, церковнослов'янська [12, с. 356]. І знову утворився «перелік» священних мов, із тією різницею, що в ньому знайшлося місце близькій слов'янам, зокрема українцям, церковнослов'янській мові, що згодом спричинилося

до утворення опозиції *сакральне – світське, зрозуміле – незрозуміле, чуже – своє*. І. Фаріон зазначає: «У контексті історичного розвитку ця мова вступала в суперечність не лише з латинською – символом католицизму, але і староукраїнською (руською) мовою, що обслуговувала світську сферу буття» [12, с. 351].

Очевидно, тут варто повернутися до понять *сакральний – профанний*, коли під *сакральним* фактично розуміється *священний*, тоді як *профанний* є його опозитивною парою, оскільки ототожнюється значною мірою з поняттями «світський», «спрощений». Однак, як видається, у такому разі не варто забувати про динамічний характер опозиції сакрального й профанного (світського), що має рухому межу й здатність до взаємовпливів [11, с. 30–31]. Унаслідок саме такого взаємовпливу сакральна церковнослов'янська мова згодом значно секуляризується, а народні мови, зокрема українська, поступово набувають статусу священних. Щоправда, стосовно української мови цей процес був надзвичайно складним, суперечливим і болісним, оскільки спершу в XVI–XVII ст. церковнослов'янська мова в її українській редакції, будучи, по суті, священною (культовою) мовою, «за відсутності української державності виступала серед тих могутніх культурно-духовних чинників, що охороняли цілісність українців-русинів як етносу. І це всупереч тому, що вони перебували у складі різних держав і різних конфесій (православної і греко-католицької). Словом, ця редакція створювала єдиний культурно-мовний простір, була і є неодмінною ознакою української церкви, української самобутності, держави, духу» [6, с. 31]. Однак поступово, після низки заборон друкувати релігійні й богослужбові книги українською мовою або українською редакцією церковнослов'янської мови саме церковнослов'янська мова в її російській редакції стала одним з потужних чинників денационалізації українців, а українська мова цілеспрямовано переводилася до розряду спрофанізованих. В. Німчук зазначає: «Київська митрополія, що в XVI–XVII ст. була в авангарді боротьби нашого народу за незалежність і збереження рідної мови, з кінця XVIII ст. стала знаряддям денационалізації й русифікації. Витіснивши традиційну українську вимову церковнослов'янських текстів російською, ввівши проповіді в церкві російською мовою замість української, синодальне православ'я принизило українську мову й навмисне чи не-свідомо вкорінювало в свідомість мільйонів вірників на величезному обширі наших земель погляд на рідну мову як примітивну й не здатну виражати високі духовні речі» [7, с. 35].

На сьогодні динаміка сприйняття української мови як сакральної поступово змінюється. Особливо виразно це простежуємо у виголошенні проповіді, у якій хоч і зберігаються традиційні ознаки, оформлені ще в XVII ст., проте яскраво засвідчуються ті ж динамічні явища, зокрема лексичні, що й в українській літературній мові загалом.

Так під час проповіді миряни можуть почути й новітні запозичення, наприклад *дефолт*, *геноцид* та ін., що ще донедавна не були внесені до реєстру тлумачних словників, однак активно вживаються в мовленні українців, порівн.: «Нас уже переконують, що ми

займаємо перше місце в світі серед кандидатів на *дефолт!*» (архієп. І. Ісіченко).

Як і в будь-якому іншому дискурсі, у релігійному наявні як лексичні, так і семантичні неологізми. Стосовно текстів проповідей доречно говорити про актуалізацію певних релігійних лексем, оскільки вони й були ознакою релігійної комунікації, а зараз ще й фіксуються лексикографічними джерелами, зокрема СУМ-20 (*апостольство*, *богозневага*, *богозневажати*, *богозневажний*, *богопізнання* та ін. [4, с. 113]).

Корпус лексичних неологізмів поповнюється внаслідок актуалізації або появи лексем-комполітів, що утворені за зразком поширених у церковнослов'янській мові слів з релігійним компонентом (*благовісткування*, *христоненавсництво*, *богозалишеність*, *многомилостивий* та ін.), напр.: «*А пізніше, коли почула Вона радісне **благовісткування** Архангела Гавриїла, то радість від цієї благої вісті не могла бути повною<...>*» (протопресвітер Семен (Гаюк); «*Проти ж Христа, проти християнства ними ведеться боротьба, яка час від часу лише змінює форми і методи: від спроб розчинити християнство у різноманітних ересьях до відвертого, неприхованого **христоненавсництва**,<...>*» (протоієр. Дмитро (Дмитрук)). Такі складні слова є ознакою релігійного мовлення й «виражають сконденсованість думки, максимальне смислове й емоційне наповнення слова. Поширеними серед них є прикметники, утворені шляхом основоскладання з нульовою суфіксацією» [8, с. 174] на зразок нульсуфіксаційних атрибутівів *Богочоловічий*, *многомилостивий*, що їх, попри вживання в релігійній літературі, поки що не фіксують лексикографічні джерела.

Як відомо, новотвори на позначення осіб є одними з найбільш активних у сучасному мовленні. Але якщо у світських текстах, переважно суспільно-політичної тематики, такі інновації позначають переважно прихильників тієї чи тієї політичної сили або осіб за родом діяльності (*тимошенківець*, *імперець*, *піарист* та ін.), то в проповідях, природно, послідовника тієї чи тієї прецедентної біблійної особистості. Наприклад, *іродіанином* називається прихильник царя Ірода, відомого своєю жорстокістю, порівн.: «*Суперечки з законниками **іродіанами** садужеями завжди закінчувались їхньою поразкою*» (Патр. Філарет (Денисенко)).

Попри те, що префіксальний спосіб творення, порівняно із суфіксальним, визначається значно меншою активністю, префікси *псевдо-*, *лже-* є такими, що утворюють нові слова на зразок *псевдоцілитель*, *псевдоцерковність*, *лжепастир* та ін., напр.: «*Може, і ті, хто зважився скинути фарисейські маски підлабузницької **псевдоцерковності**, що запанувала в синодальному російському православ'ї з часу його перетворення на царську інституцію, а потім на советську установу, пережив неабиякий ризик*» (архієп. Ігор (Ісіченко)).

У сучасних проповідях наявні й деактуалізовані лексеми, багато з яких сприймаються як радянські ідеологеми, уживані переважно з негативною конотацією, напр.: «*І в той же час це століття дало мільйони сповідників <...>християнської віри, <...> лишатися особистостями: не йти в колгоспи, коли їх*

туди знали, <...>, не вступати до **компартії**, лишається вірними своїй совісті, а не офіційній доктрині» (архієп. Ігор (Ісиченко). І навпаки, значна частина лексем, що в радянський період уживалася з негативною конотацією, зараз окреслена позитивно, порівн.: «<...> вони дали те ім'я, яке закріпилося на майбутні століття за українцями – **мазепинці**. Ім'я, якого лякалися, <...> яке хтось намагався замаскувати, міняючи свою національність у паспорті. Але це ім'я в своїй душі краще з українців високо цінували, пам'ятаючи: ми – народ, здатний не зрадити, коли лідер держави опинився в меншості, коли здається, що справа програна» (архієп. Ігор (Ісиченко).

Як одну з визначальних рис релігійного стилю дослідники називають урочистість і піднесеність. На думку деяких науковців, у ньому «зовсім немає місця експресивно низькому» [3, с. 160]. Видається, що таке твердження не є абсолютно беззаперечним. Очевидно, значною мірою релігійний стиль, зокрема його богословські твори, корелює з неекспресивним науковим стилем, оскільки в них наявна специфічна наукова теологічна термінологія, чіткість і послідовність викладу. За таких умов правомірно розмірковувати не про експресивність релігійного стилю не в цілому, а про високу експресивну насиченість переважної більшості його жанрів – проповіді, молитви, повчання та ін., у яких, проте, все ж знаходиться місце й для зниженої лексики, що також є одним з потужних засобів створення експресивності виразу. Ідеться, зокрема, про такі вияви демократизації (колоквіалізації) мови проповіді, як сленгізми, розмовні лексеми, уживання яких, щоправда, є поодиноким, напр.: «Скільки жахливих історій про <...> **перепродаж боргів, «ставлення на лічильник» та різні жорстокі способи стягнення боргів наслухалися ми за останні півтора-два десятки років!»** (архієп. Ігор (Ісиченко); «Як часто нам з вами доводиться не тільки тут, у церкві, але й кожному з нас <...> у світському колі спілкування зустрічати людей, які шукають шляху до церкви з єдиної причини: щось сталося погано дома, **"ніби пороблено"** <...>» (архієп. Ігор (Ісиченко).

Як одну з характерних ознак змін у словниковій системі сучасної літературної мови дослідники називають метафоризацію лексики, що спричиняється до ретермінологізації спеціальної лексики [2, с. 100]. Приклади таких явищ виявляємо й у сучасних проповідях, порівн.: «**Помолімося краще за те, щоб і вірні Російської Православної Церкви знайшли вихід із тих заплутаних політичних лабіринтів, у яких вони зараз опинилися**» (архієп. Ігор (Ісиченко); «**Ми переживаємо випробовування без видимого бою, але не з мени запеклими і затятими інформаційними атаками...**» (архієп. Ісиченко). Таке вживання спеціальної лексики є потужним засобом вираження експресії в мовленні загалом й у проповіді зокрема.

Отже, в сучасній українській проповіді як одному з найбільш демократичних й експресивних жанрів релігійної комунікації спостерігаємо ті ж динамічні процеси, що й в українській мові загалом, що значною мірою зумовлене активним уцерковленням української мови, зміни поглядів як світської частини суспільства, так і духовенства на статус священних мов.

У промовах священників під час Служби Божої фіксуються семантичні й словотвірні неологізми, а також мовні одиниці, що раніше були на периферії лексичної системи, однак останнім часом актуалізувалися в мовленні священників і пересуваються до її ядра, про що свідчить і чому сприяє їх фіксація новітніми лексикографічними джерелами.

Як і в нерелігійному мовленні, у текстах проповідей спостерігаємо пасивізацію радянських ідеологем, надання їм негативної конотації і, навпаки, активізацію й зняття ідеологічних нашарувань з лексем, що пов'язані з тими історичними особами чи подіями, що в радянському минулому оцінювалися негативно.

Свідченням динаміки мови релігійного дискурсу є й уживання, хоч і поодиноким, сленгових і розмовних елементів, а також термінів різних галузей науки, ужитих у складі метафор.

У подальшому вважаємо за доцільне дослідження динамічних процесів в інших жанрах релігійного дискурсу.

Список використаних джерел

1. Казаков Г. Социолінгвістика сакрального / Григорій Казаков // Socjolingwistyczne badania w teorii i praktyce: ujęcie interdyscyplinarne / pod red. J. Mampe i L. Ovcinnikovej. – Gdansk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego, 2014. – Т. 1. – S. 132–142.
2. Літературна норма і мовна практика : [монографія] / [Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. та ін.]; за ред. С. Я. Єрмоленко. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. – 320 с.
3. Мацько Л. І. Стилістика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько, О. М. Сидоренко. — К. : Вища школа, 2003. – 462 с.
4. Мацько Л. Лінгвосоціокультурний аспект Словника української мови-20 / Л. Мацько // Studia Ukrainica Posnaniensia. Zeszyt I [Redakcja Tetiana Kosmeda – redactornaukowy, Lukasz Maleczi – sekretarz]. – Poznan, 2013. – С. 107–113.
5. Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило (Ковальчук) Тримовна ересь як спотворення концепту сакральної мови / Митрополит Чернівецький і Буковинський Данило // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2013. – Вип. 678: Романо-слов'янський дискурс. – С. 123–126.
6. Німчук В. В. Українська мова – священна мова // Людина і світ. – 1992. – № 11–12. – С. 28–32.
7. Німчук В. В. Українська мова – священна мова // Людина і світ. – 1993. — № 1. – С. 36–38.
8. Олексенко О. А. Структурно-семантичні та функціонально-стильові властивості нульсуфіксаційних атрибутів : [Монографія] / О. Олексенко, О. Мізіна. – Полтава – Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2014. – 232 с.
9. Піддубна Н. Ораторські традиції в українській проповіді / Н. Піддубна // Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича : збірник наукових праць / наук. ред. Бунчук Б. І. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2010. – Вип. 509–511 : Слов'янська філологія. – С. 167–170.

10. Словарь социолингвистических терминов. – М., 2006. – 312 с.
11. Софронова Л. А. Культура сквозь эпоху поэтики / Л. А. Софронова. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 832 с. – (Studia philologica).
12. Фаріон І. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV–XVII століттях : мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива : монографія / І. Д. Фаріон. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. – 656 с.

Н. В. Поддубная,

Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды, г. Харьков, Украина

ДИНАМИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ПРОПОВЕДИ

В статье рассматриваются динамические процессы, характерные современной религиозной речи. Обнаружено, что украинской проповеди как одному из наиболее демократичных и экспрессивных жанров религиозной коммуникации свойственны те же изменения, что и языку в целом, что в значительной степени обусловлено активным воцерковлением украинского языка, изменением взглядов на статус священных языков. В проповедях фиксируются семантические и словообразовательные неологизмы, актуализированные языковые единицы, фиксирующиеся новейшими лексикографическими источниками. В текстах проповедей наблюдается как пассивизация советских идеологем, употребление их с отрицательной коннотацией, так и активизация и снятие идеологических наслоений с лексем, связанных с теми историческими личностями или событиями, которые в советскую эпоху оценивались отрицательно. Динамика языка религиозного, как и светского дискурса, обнаруживается в употреблении сленгизмов и просторечных элементов, а также терминов разных отраслей науки, употребляемых в составе метафор.

Ключевые слова: динамические процессы; актуализация; деактуализация; религиозный дискурс; религиозная коммуникация.

N. V. Pidubna,

H. S. Skovorods Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

DYNAMIC PROCESSES IN MODERN UKRAINIAN SERMON

The theme of the article is dynamic processes in the language of modern sermon as one of the genres of religious communication. The subject of the research is the texts of sermons of modern Ukrainian priests. The article aims at clarification and characterization of those new tendencies that feature religious discourse, sermon in particular, as dynamic and open system. Methodological ground of the research is found in the works of Ukrainian and foreign scientists who analyzed religious speech and proved its connection with different types of discourses. The topicality of the research is based on the existence of few works where the main interest lies in the discovery of dynamic phenomena characteristic to the Ukrainian language in general, or to the Ukrainian religious discourse that is traditionally viewed as one of the most conservative, marked by tradition and certain stability. The results of the research may be used in high school in teaching the courses of Stylistics, Lingual Stylistics, Lexicology, History of Language and others. It is concluded that modern Ukrainian sermon as one of the most democratic and expressive genres of religious communication is involved in the same dynamic processes the Ukrainian language in general has; it is greatly determined by its active use in church and the change in views on the status of sacred languages. In sermons one can find semantic and word building neologisms, passivisation of Soviet ideologemes, development of negative connotation in them, activization and removal of ideological layers from the lexemes that are connected with those historical figures or events that were negatively evaluated in the Soviet past. The dynamics of the language of religious discourse is marked by the use of slang and colloquial elements and terms of various branches of science used metaphorically.

Key words: dynamic processes; actualization; deactualization; religious discourse; religious communication.